

ГЕОГРАФСКИ ОСОБЕНОСТИ В РАЗВИТИЕТО НА ЗАПАДНОГЕРМАНСКИЯ ПАСИВЕН ТУРИЗЪМ КЪМ ЕВРОПЕЙСКИТЕ СТРАНИ И БЪЛГАРИЯ

Б. Манев

Туристическите потоци, особеностите в географската им насоченост, тяхната динамика и перспективи са тясно свързани с географските проблеми изобщо и с географията на туризма в световен мащаб и в отделните континенти. Географията на туризма се формира в резултат от развитието на туризма като стопански отрасъл и стопанска дейност. Участието на редица страни в международния туризъм предизвиква оформянето не само на отделни туристически райони в тях, но и превръщането им като цяло в специфични територии с добре развит вътрешен и международен туризъм. Сред развитите туристически страни в Европа се открояват Франция, Италия, Испания, Швейцария, Австрия и Германската федерална република.

Благоприятните физико-географски и социално-икономически условия на България са реална предпоставка за утвърждаването на вътрешния и международния туризъм като един нов, много перспективен отрасъл на нашето социалистическо народно стопанство. Изградена е солидна материална база, създадени са условия за нарастване интереса към нашата страна, увеличава се броят на чуждестранните туристи, набелязват се ясно пътищата за превръщането на България в развита туристическа страна.

Широките туристически връзки, които България установи и развива с почти всички европейски страни, пораждат необходимостта от конкретни разработки, засягащи условията и предпоставките за развитието на туризма във всяка една от тях, както и географията на активния и пасивния туризъм в тях.

През последните години като наш най-голям партньор измежду европейските капиталистически страни се утвърди Германската федерална република, чийто поток от туристи към нашата страна нараства ежегодно. България заема все по-голям дял в туристическия пазар на ГФР. Разширяването на туристи-

чески интерес в ГФР към нашите черноморски курорти се осъществи главно през 1960 г., когато България беше посетена от 9839 западногермански туристи. До 1970 г. този брой се увеличи около 18 пъти (180 448 д.), а до 1975 г. — почти 22 пъти (216 974 д.). Оттам се реализират и най-големите валутни приходи от международния туризъм по второ направление — 48%. С оглед бъдещото разширяване на туристическите връзки между България и ГФР и нарастването на потока от западногермански туристи към нашата страна е необходимо изучаването на редица проблеми и научното им обосноваване (напр. географските условия и предпоставки за развитието на туризма в ГФР, географските особености при разпределението на западногерманския туристопоток към европейските страни, развитието и перспективите на пасивния туризъм на ГФР към България и др.).

Западногермански пасивен туризъм към европейските страни. Западногерманският туристически пазар се характеризира като един от най-големите, най-интензивните и най-динамичните в сравнение с другите европейски страни. Големите туристически фирми концентрираха туристическата дейност и през 1967 г. създадоха обединението „Шарнов — Туропа — Хумел“, което остави извън себе си само „Трансеуропа“ и няколко малки туристически бюра в ГФР. По този начин тези фирми заеха почти монополно положение между традиционните туристически бюра. Конкуренцията между туристическите фирми и търговските къщи се разраства непрекъснато. Силна е и конкурентната борба между авиокомпаниите, които се занимават с чартърни полети.

Анализът на развитието на вътрешния туризъм в ГФР показва голямо насищане на нощувките и същевременно засилване стремежа на западногерманските граждани към пътуване и престой в чужбина. Поради непрекъснатото увеличаване на вътрешните цени в ГФР вътрешният туризъм не бележи такова увеличение, каквото бележи международният туризъм. Разходите за отпуски на гражданите на ГФР в страната за периода 1962—1969 г. са се увеличили с 80%, а за отпуски в чужбина — със 120%. Съвсем ясно е предпочитанието към пътуване и престой в чужбина. Това се дължи до голяма степен и на утвърдената традиция крайноседмичните почивни дни да се прекарват в съседните страни. Ето защо от гледна точка на пасивния туризъм ГФР се явява най-важната туристическа страна в Европа. По общия брой на нощувките, извършени от западногерманските туристи в отделните европейски страни, тя изпреварва значително останалите страни от капиталистическа Европа. От 1958 г. насам на туристите от ГФР в европейските страни се падат около 20% от всички нощувки, извършени по линията на международния

туризъм в континента. Съгласно данните, получени от анализ на Мюнхенския институт по туризъм, се оказва, че 33% от всички международни пътувания, предприети от гражданите на европейските капиталистически страни, се извършват от туристи от ГФР. С въвеждането на втората отпуска в бъдеще участието на западногерманските граждани в международния туризъм ще продължава да нараства. Увеличаването на свободното време дава възможност на все по-голям брой граждани от ГФР да пътуват извън страната през годината по два и повече пъти.

По данни от 1970 г. процентът на туристите, които желаят да сменят по-често мястото за прекарване на ваканциите, е най-голям (28,7%). Значително по-малък е процентът на западногерманските туристи, които се стремят към места със съвсем различни условия от местата, където живеят (14,8%). Главно туристите със свободни професии и тези, заемащи високи постове в индустрията и търговията, предявяват искания към повече комфорт и почивка (13,3%). Само една част от туристите (11,8%) проявяват интерес към маршрутните пътувания с цел увеличаване познанията си за света.

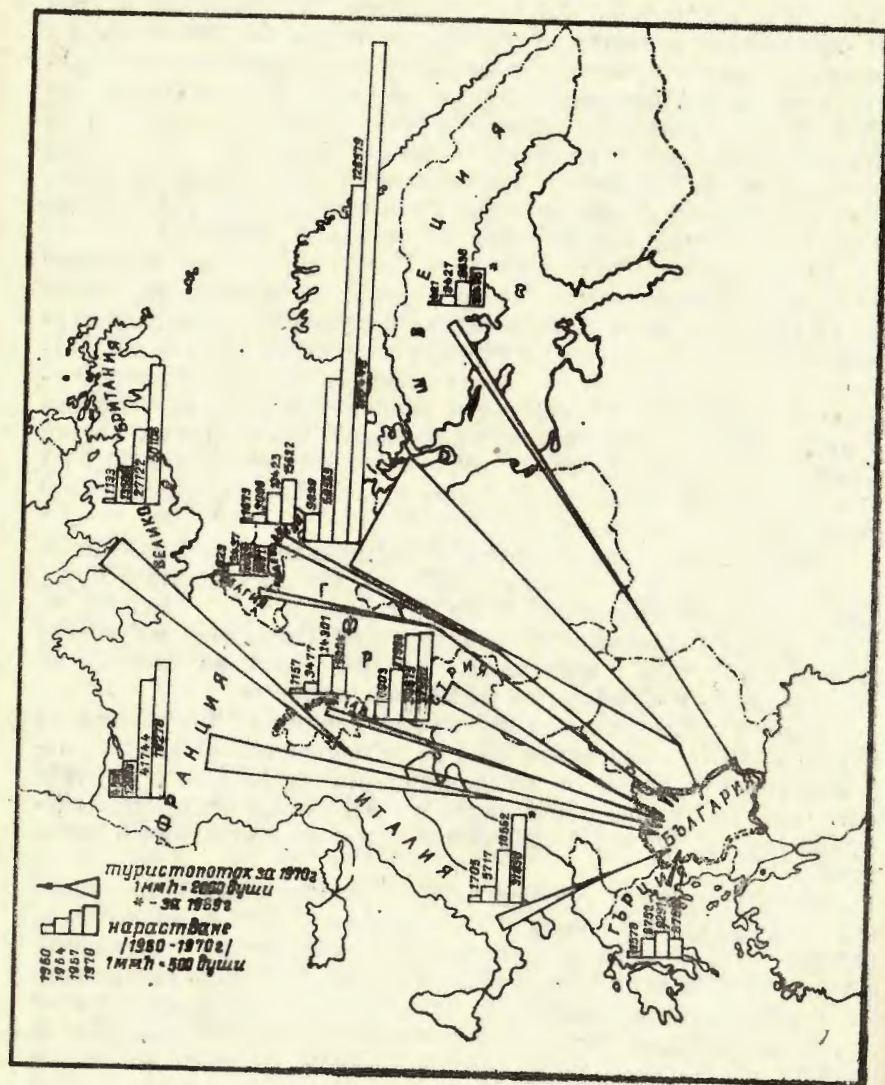
Около 49% от гражданите на ГФР прекарват ваканциите си в страната, а 51% в чужбина (1970 г.). От пътуващите в чужбина 50% са на възраст от 16 до 20 години и 48% — между 40 и 50 години (икономически осигурените). Процентът на учениците и студентите е най-голям, като разходите на тази група за пътувания в чужбина са далеч под средните.

Според публикувани статистически данни на ГФР за периода октомври 1970 — септември 1971 г. са извършени 31 156 000 ваканционни пътувания от западногермански граждани с продължителност най-малко 5 дни, което е с 9% повече от предшествувания период. От тях 14 274 000 се падат на пътувания в чужбина.

От пътуващите в чужбина 60% са използвали като транспортно средство лека кола, 18% — самолет, 14% — влак, 6% — автобус и 1% — воден транспорт. От общия брой на пътуващите в чужбина 65% са пътували индивидуално (без посредничеството на туристическата агенция) и 25% — с организирани турове.

Благоприятните физико-географски условия на Австрия и нейната етническа и географска близост я поставят на първо място в западногерманския пасивен туризъм. На нея се падат 21,6% от всички разходи на западногерманските туристи в чужбина (1970 г.). Болшинството от туристите се насочват към Тирол, а една малка част посещават Виена и гостуват на свои близки и познати.

Италия е на второ място в туристическия пазар на ГФР

Фиг. 1. Разпределение на туристопотока от европейските капиталистически страни към България

(17,9% от всички разходи). Привлекателността на Италия се изразява в благоприятния климат, богатата история и култура и разнообразните възможности за туризъм, като най-голям брой западногермански туристи се насочват към Лигурийското и Адриатическото крайбрежие.

По величината на направените разходи Швейцария е на трето място (3,8% от всички разходи). Болшинството от западногерманските туристи посещават планинските курорти и една малка част гостуват на близки и познати.

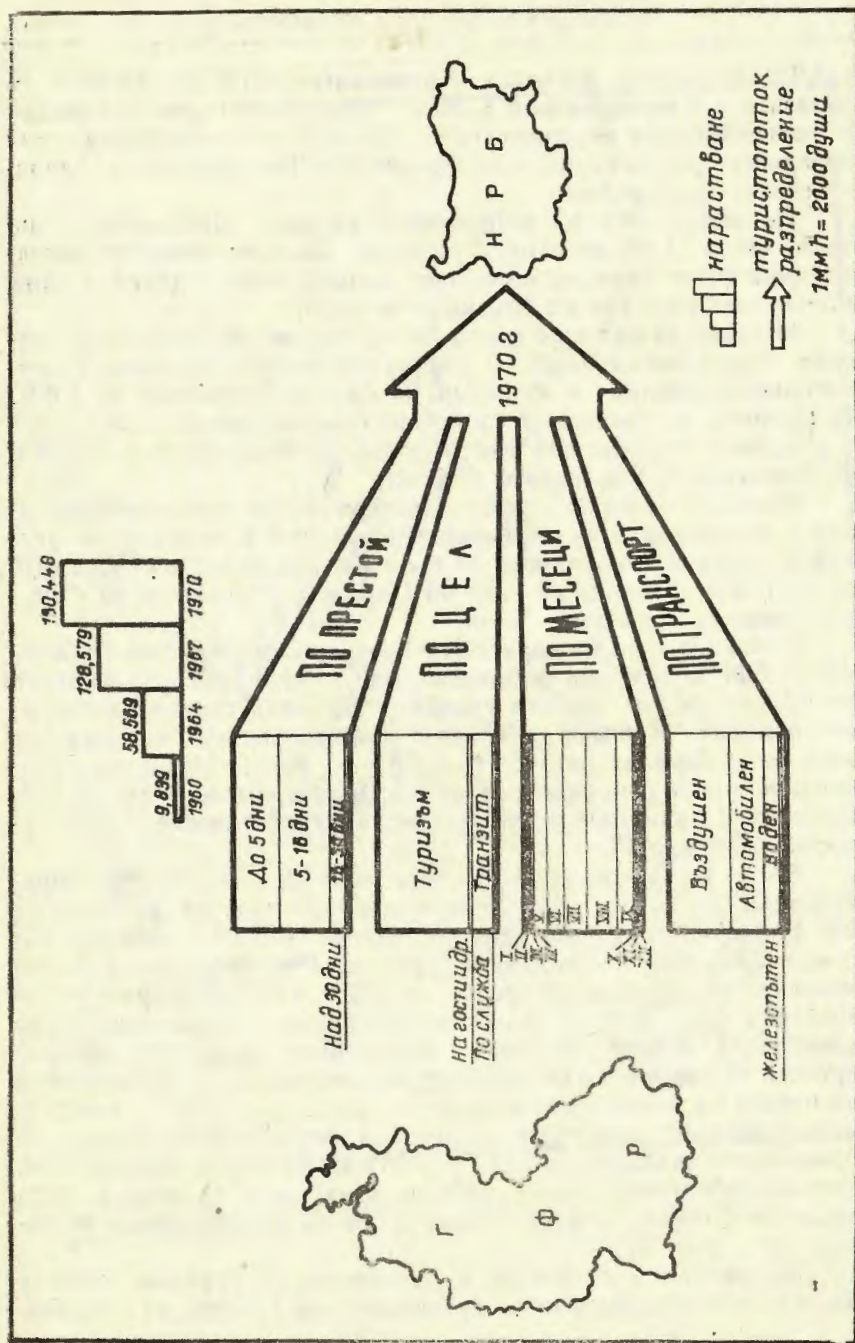
Испания се налага с много бързи темпове на западногерманския туристически пазар. В последните години тя измести значително Швейцария и Франция по броя на туристите от ГФР. В Испания се посещават предимно североизточната провинция с курортните крайбрежия Коста Дорада и Коста Брава, както и Балеарските и Канарските острови.

Франция се налага на западногерманския туристически пазар с атрактивния си познавателен туризъм и морски рекреативен туризъм. Половината от броя на нощувките на туристите от ГФР във Франция се пада на Париж и една по-малка част на Средиземноморските Алпи.

Високият темп на нарастване броя на нощувките на граждани на ГФР в чужбина се запазва през цялата 1972 г. и първите месеци на 1973 г. Всички главни рецептивни страни за западногермански туристи отбелязват повишаване на темповете за посочения период, като се налагат все повече страните, развиващи морски рекреативен туризъм. В тази връзка делът на балканските страни на западногерманския туристически пазар нараства постоянно.

Развитие и нарастване на западногерманския пасивен туризъм към България. Благоприятните туристически ресурси на НР България привличат през последните 10—15 години все по-голям брой западногермански туристи (вж. фиг. 1). Рязкото увеличаване на туристопотока от ГФР към България през 1964 г. и след това се дължи преди всичко на въвеждането на чартърните полети, тъй като въздушният транспорт скъсява времето за пътуване и се отразява значително върху намалението на цената на пътуване за отделния турист. След 1967 г. въздушният транспорт измества и изпреварва автомобилния по броя на превозените западногермански туристи за България. През 1970 г. съотношението е следното: 52% за въздушния транспорт, 32% за автомобилния, 11% за водния и 5% за железопътния транспорт (вж. фиг. 2).

Положителна тенденция в развитието на туризма у нас е настъпилото удължаване на среднодневния престой на западно-

германските туристи от 1963 г. насам. През 1970 г. най-голям брой туристи са пребивавали от 5 до 15 дни (78 134 д.), докато през 1969 г. техният брой е 71 458 д. (вж. фиг. 2). Интересно е да се отбележи, че туристите, които посещават за втори пъти повече пъти нашата страна, остават по-дълго от средния престой.

Анализът на туристопотока от ГФР към България показва значително намаление на транзитния туризъм през нашата страна за сметка на туристи, идващи за почивка. За периода 1963—1970 г. относителният дял на транзитните туристи е намалял от 77 на 19%, докато за същия период броят на идващите за почивка и гостуване е нараснал от 4 на 79% (вж. фиг. 2).

Особености в сезонността. В европейските страни, развиващи морски рекреативен туризъм, сезонността е ясно изразена и влияе силно върху величината на туристопотока. Проблемът за удължаване на активния туристически сезон е от съществено значение във връзка с периодичното използване на постоянно растящата материално-техническа база на туризма и работната сила.

Причина за сезонността на туризма в капиталистическите страни е фактът, че много предприятия концентрират отпуските през летните месеци. На второ място е създаденото убеждение, че през този сезон човек има най-добрата възможност да отпочива, тъй като климатичните условия са най-благоприятни за това. Третата причина е в това, че ваканциите на учащите се са през лятото.

Туристите от ГФР предпочитат да почиват през месеците юли, август и септември. Разпределението им по месеци за 1970 г. у нас е следното:

Месец	Брой	Месец	Брой
Януари	1 437	Юли	39 017
Февруари	1 596	Август	47 438
Март	2 551	Септември	29 887
Април	3 990	Октомври	6 450
Май	17 641	Ноември	1 668
Юни	27 060	Декември	1 713

От таблицата се вижда, че 89% от западногерманските туристи посещават нашата страна през май, юни, юли, август и

Фиг. 2. Нарастване и разпределение на туристите от ГФР, посетили НР България

септември. В това отношение България е в същото положение като европейските средиземноморски страни и Австрия.

Туристите от ГФР можем да поделим на две групи. Към едната група можем да отнесем тези, които зависят от отпуските си, а към другата — тези, които могат да пътуват по всяко време на годината. Необходимо е пропагандата да се насочи към втората група туристи. Около 66% от западногерманските туристи не са свързани със задължителни срокове при пътуванията си. Въпреки това многократните анализи показват, че и те пътуват приблизително по същото време, както туристите от първата група. Необходимо е голяма част от тях да се спечели за времето извън курортния сезон. Важно е гостите да се убедят, че не се касае за туристически услуги на по-ниско ниво от тези, предлагани през върховия сезон. В тази връзка трябва да се отбележи, че понастоящем действащите разпореждания в търговската мрежа на нашите черноморски курорти не способствуват за удължаването на сезона. Стига се до преждевременно затваряне или нередовна работа на някои търговски обекти поради намаление на стокооборота след август, от което следва по-ниското заплащане на продавачите. Към края на сезона за тях става неизгодно да работят и те не спазват работното време, което довежда до намаляване на престоя главно на къмпиращите туристи.

За удължаване на туристическия сезон по Черноморието би благоприятствувало и предлагането на пътувания по интересни и разнообразни маршрути, по-нататъшното развитие на балнеолечебния туризъм, както и изграждането на открити и закрити плувни басейни с морска вода и изкуствени вълни, което е осъществено в редица европейски страни с по-неблагоприятни климатични условия.

Социална и възрастова структура на туристите от ГФР. Нашата страна се посещава от Западногермански туристи предимно със средни платежни възможности. Това се вижда от приложената таблица, която изразява структурата на западногерманските туристи в НРБ по социални групи в сравнение с другите капиталистически страни в проценти (данни от анкетата на Научния център при КОТ от 1967 г.):

Социални групи	Туристи от:	
	кап. страни	ГФР
Работници	15	17
Служители	44	55
Свободни професии и предприемачи	20	16
Пенсионери, рентниери и други	21	12
Общо:	100	100

От проведената анкета със западногерманските туристически фирми се установява, че интересът към България сред свободните професии се засилва, което трябва умело да се използва.

От идващите западногермански туристи в България 5% предпочитат хотели лукс категория, 45% — първа и 50% — втора категория. Туристическата екипировка от луксозната класа хотели и ресторанти и високото ниво на туристическото обслужване са необходимо условие за привличане на по-високоплатежоспособни туристи от ГФР у нас. Сключените договори за предстоящо строителство на луксозни хотели у нас с френски, шведски, японски и английски фирми е положителна тенденция в това отношение.

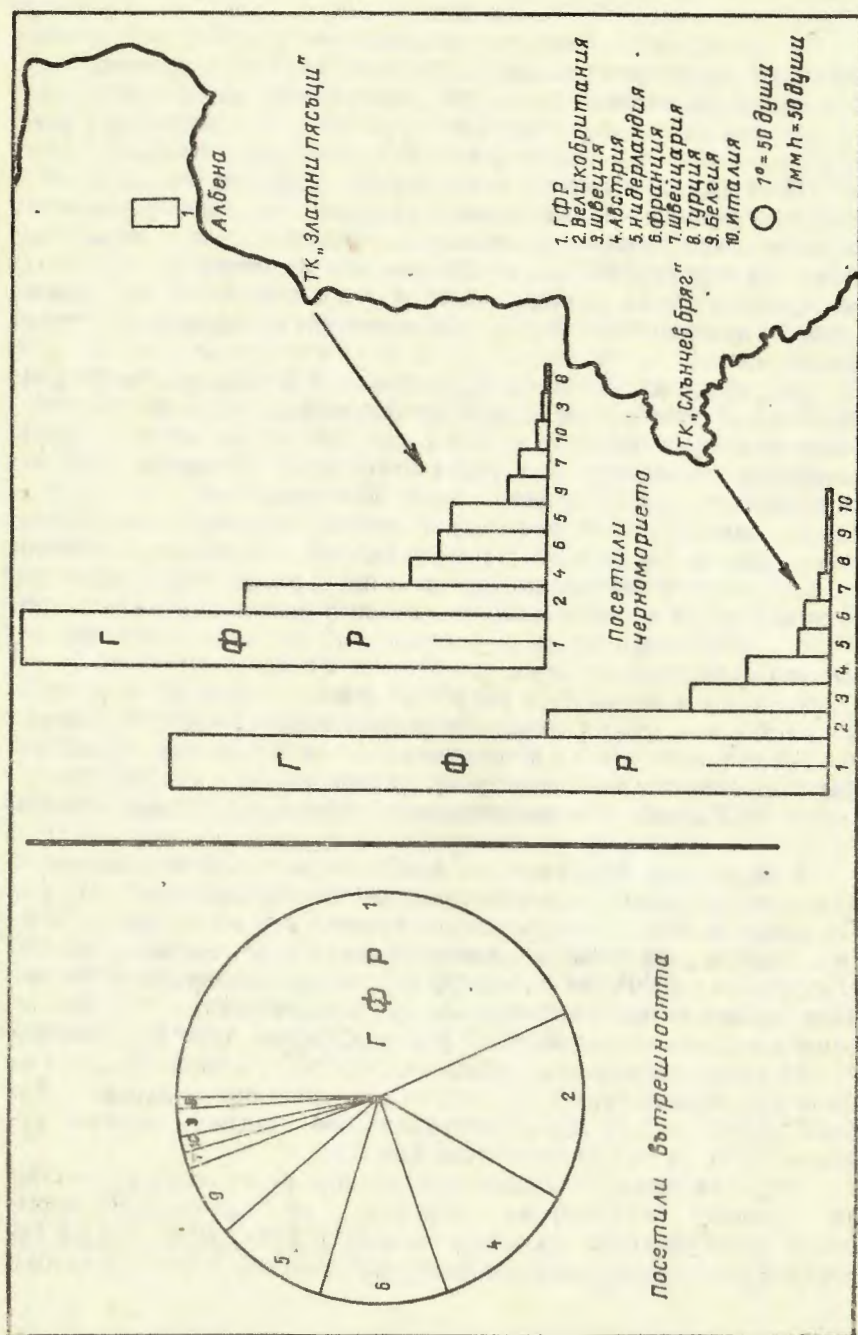
Възрастовият състав на туристите от ГФР варира, като преобладават младите семейства с деца, особено след отстъпката, която се направи за деца до 6 години (половин такса през върховия сезон и безплатно летуване извън него). Средната възраст на туристите от ГФР у нас е около 36 години.

По анкетни данни на Научния център при КОТ от 1966 г. се вижда, че нарастването на разходите на туристите спрямо нарастването на техните доходи не е пропорционално. Следва да се отбележи, че е необходимо създаването на достатъчно условия у нас за изразходване на по-големи суми от високоплатежоспособните туристи.

Географско разпределение на туристите. Наред с организираните туристи (88 000 от всичко 180 448 през 1970 г.) чувствително се увеличава броят на индивидуалните пътувания и преди всичко на автотуристите. Близко 8417 души от организираните туристи посещават нашата столица и участвуват в екскурзии из страната.

Българското черноморско крайбрежие е най-атрактивният район за пътуване и почивка на западногерманските туристи. По данни от 1970 г. в курортното крайбрежие на Варна (в т. ч. град Варна, „Дружба“ и „Златни пясъци“) са летували 40 872 граждани от ГФР, от които 38 242 са организирани туристи. Това представлява 45,2% от общия брой на всички туристи от капиталистическите страни. Курорта „Слънчев бряг“ са посетили 45 816 западногермански граждани (18,3% от общия брой). Голяма част се насочват и към новия ни черноморски курорт „Албена“. През 1970 г. там са летували 2054 западногермански туристи (2,9% от общия брой) (вж. фиг. 3).

За да се подобри общото впечатление на туристите от ГФР за нашите черноморски курорти, от най-голямо значение е подобряването на обслужването и разнообразието на туристическото предлагане. За да остане доволен, туристът трябва

да намери едно индивидуализирано съотношение между новата и неговата обичайна домашна обстановка. Туристите със средни платежни възможности предпочитат създаването на условия за отдиш и повече новости, по-възрастните — отдиш и фамилиарност, а младежите — развлечения и новости, без да са така претенциозни към настаняването и транспорта.

Наред с прекрасните условия за почивка и отмора, които предлага нашето черноморско крайбрежие, е необходимо да се използва още по-добре и един друг фактор, който допринася много за увеличаване на туристопотока от ГФР. Богата с разнообразни и вкусни плодове, нашата страна отдавна е направила впечатление на западногерманските туристи. Изобилието на плодове през септември и октомври има своето значение и за удължаване на курортния сезон.

Процентът на туристите от ГФР, които идват на почивка в нашите планински курорти, е все още малък. Най-голям брой западногермански туристи посещават курорта „Лампорово“, и то предимно през зимния сезон. Недостатъчната материална база и конкуренцията от съседните на ГФР страни възпрепятствуват до голяма степен привличането на повече летовници в нашите планински комплекси. Бъдещото им разрастване, изграждането на закрити плувни басейни в тях, създаването на повече развлечения, предлагането на повече и по-разнообразни туристически програми, както и съчетаването на почивка на море и на планина ще допринесат за по-голямото им пропагандиране и оттам за увеличаването на туристопотока към тях.

Разнообразните и благоприятни балнеолечебни ресурси на нашата страна са реална предпоставка за привличане на чуждестранни туристи. Практиката обаче показва, че броят на посещаващите България туристи от ГФР с цел лечение и възстановяване е малък. Необходимо е да се засили рекламно-пропагандната работа в ГФР за по-широко популяризиране на балнеолечебните ни центрове, още повече, че предимствата на нашата страна в това отношение не са налице в никоя друга балканска страна.

В ГФР особено място заемат ревматичните, сърдечно-съдовите и нервните заболявания, както и затлъстяването. Последното е причина да се търсят най-вече комплексни форми на лечение, придружени с лечебна физкултура, екскурзии, активна почивка и други. На базата на изградените балнеолечебни центрове у нас по Черноморието (в курортите „Златни пясъци“ и

Фиг. 3. Структура на туристите от европейските капиталистически страни, посетили НР България през 1970 г.

„Дружба“), както и чрез известно преустройство и разширяване на хотелските комплекси се създават благоприятни условия за лечение на болести на сърдечно-съдовата система, заболявания на дихателните пътища, атеросклероза и други както през върховия туристически сезон, така и извън него. Създадената от няколко години база за отслабване в Несебър дава положителни резултати и това трябва да се използва.

Освен по Черноморието и във вътрешността на страната има редица селища, които могат да се развият в международни баланеолечебни центрове. Известни са лечебните свойства на минералните извори в Хисаря и Кюстендил за лечение на ревматизъм, на Банкя — за следоперативни заболявания, нервни смущения и други.

Някои западногермански фирми, които обхващат туристи с по-големи финансови възможности, проявяват интерес към специални програми. Нашата страна може да им предложи благоприятни условия за различни водни спортове: леководолазен спорт, платноходство, водни ски, риболов и други. За целта е необходимо създаването на крайморски бази и курсове за обучение. Българското Северно Черноморие, особено в крайбрежните части на селищата Българево и Камен бряг, предлага отлични възможности за подводен спорт. Създаването на леководолазни клубове и бази ще премахне опасността от незаконно изнасяне на много ценни археологически находки, намирани от отделни любители на морското дъно.

Организирането на курсове за езда също може да се включи в такава програма. Освобождаването на конете като теглителна сила от селскостопанското производство дава възможност за създаването на специализирани стопанства за отглеждане на коне за езда. Въведените програми за пътуване с кон и каруца из страната по разнообразни маршрути за западногерманските туристи доказват вече своето място.

З а к л ю ч е н и е

От направения преглед става ясно, че ГФР ще запази своето място като най-голям „износител“ на туристи за европейския туристически пазар. Най-добри условия за привличане на туристи ще имат в бъдеще страните, развиващи морски рекреативен туризъм. Наред със средиземноморските страни делът на балканските страни ще се увеличава.

Анализът на западногерманския туристопоток към България в периода 1960—1970 г. показва, че са налице благоприятни условия за осъществяване на възходящ пасивен туризъм от ГФР

към нашата страна. Ние имаме реална основа за бъдеща работа със западногерманските туристически фирми по привличане на туристи за морските и планинските ни курорти, както и за маршрутно-познавателни турове в страната. Като много важно условие за разширяване на туристическия контингент от ГФР към България може да се посочи запознаването на туристическите агенции и клиентелата с възможностите, които предлагаме за развитието на различните форми на туризъм, а това от своя страна предполага голяма рекламна офанзива. Това безспорно ще доведе до още по-бързото увеличаване на туристопотока от ГФР и нарастване относителния дял на България на западногерманския туристически пазар.

Л И Т Е Р А Т У Р А

- Ананьев, М. — Международний туризм, М, 1968.
 Ананьев, М. — „Невидимый экспорт“ и международные отношения, М, 1971.
 Георгиев, Е. — Състояние и перспективи на европейския туристически пазар, НИ при КОТ, Трудове, 1968.
 Георгиев, Е. и Д. Семерджиев — България на западноевропейския туристически пазар (анкета на пътнически агенции), НИ при КОТ, Трудове, 1969.
 Динев, Л. и др. — География на туризма, С, 1973.
 Зачиняев, П. и Н. Фалькович — География на международного туризма, М, 1972.
 Семерджиев, Д. — Потребителско търсене и структура на разходите на чуждестранните туристи в НР България, НИ при КОТ, Трудове, 1968.
 Туризм, ЦСУ, НРБ, 1968, 1969, 1970, 1971, 1972, 1973, 1974, 1975.
 International Tourism and Tourism Policy in OECD Member Countries, 1969, 1970, 1971, 1972, 1973.

GEOGRAPHIC FEATURES OF THE DEVELOPMENT
AND GROWTH OF WESTGERMAN PASSIVE
TOURISM TO THE EUROPEAN COUNTRIES AND BULGARIA

Boyan Manev

S u m m a r y

Due to the wide tourist relations, established by the PR Bulgaria with most of the european countries, it is necessary to carry on a series of detailed scientific studies, concerning the conditions for the development of tourism in any one of them as well as the geography of their active and passive tourism.

The German Federal Republic turned to be Bulgaria's most important partner amongst the westeuropean countries during the last years. In this study the author analyses the geographic features of the development and growth of westgerman passive tourism to the european countries and Bulgaria.

In the first part of this work the author analyses the tourist movements from the GFR to the most developed tourist countries in Europe. By using various inquiry's data and statistical figures the author proves the quick development of westgerman passive tourism. He emphasizes the constantly increasing part of the countries, developing sea tourism, in the westgerman tourist market.

In the second part of this work the author makes a review of the quick growth of westgerman tourist movement towards Bulgaria in the period 1960—1970. It is analysed in connection with the length of the tourist season, the social and age structure of the tourists, the length of their stay and purpose of visit, the geographic distribution of the tourists etc.

In conclusion the author prognosticates the future part of Bulgaria in the westgerman tourist market, which is expected to be growing absolutely and relatively.